

Ændringsforslag nr. 17
forkastedes, idet 54 stemte for, 89 imod.

§ 20
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 18 og 19 betragtedes som
bortfaldet efter forkastelsen af ændringsfor-
slag nr. 6 og 15.

Ændringsforslag nr. 20
forkastedes, idet 15 stemte for, 129 imod.

§ 21
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 21 betragtedes som
bortfaldet efter forkastelsen af ændringsfor-
slag nr. 2.

§§ 22-24
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behand-
ling
vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ebba Strange):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til
tredje behandling uden fornyet udvalgsbe-
handling. Hvis ingen gør indsigelse mod det-
te forslag, betragter jeg det som vedtaget.
(Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Anden behandling af:

*Forslag til lov om ny- og ombygning af Det
kgl. Teaters Gamle Scene og om planlægning
af opførelse af et nyt skuespilhus for Det kgl.
Teater.*

(Lovforslag nr. L 149. Fremsat 29/1 81.
Første behandling 12/3 81. Betænkning 22/5
81).

Der var stillet 4 ændringsforslag i betænk-
ningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet
ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforsla-
gene og spørgsmålet om lovforslagets over-
gang til tredje behandling sattes til forhand-
ling under ét.

Forhandling

Birte Weiss (S):

Jeg skal ikke lægge skjul på, at vi i social-
demokratiet er godt tilfredse med, at et fler-
tal i kulturudvalget holdt hovedet koldt un-
der behandlingen af Det kgl. Teaters ombyg-
ning. Vi er tilfredse med, at der ikke var po-
litisk grobund for en, jeg havde nær sagt pa-
nikagtig udsættelse af denne sag, som jo i alt
væsentligt bygger på et projekt fra 1972.

Dette være sagt, fordi et par partier i be-
tænkningen skildrer beslutningen om at br-
ge indtil 175 mill. kr. til ombygningen som
hastværksarbejde og nærmest skildrer det
som en sjasket lovbehandling. Ja, man går
endda så vidt, at man indirekte på det nær-
meste forsøger at hidse provinsens befolk-
ning op til en protest imod loven.

Det er rigtigt, at der kun har været ca. 2
måneder til det, som vi kan kalde en teknisk
realitetsbehandling af lovforslaget. Til gen-
gæld har projektets hovedlinjer været kendt i
næsten 10 år, så jeg må nok sige, at jeg har
en smule vanskeligt ved at forstå den store
bekymring. Jeg har specielt vanskeligt ved at
forstå den, efter at ministeren har valgt at gå
med både livrem og seler, idet man ud over
den sædvanlige byggekontrol nu også vil la-
de et udefra kommende firma vurdere byg-
geudgifterne og dermed hele projektet, men
vel at mærke på et tidspunkt, hvor der er
noget at vurdere. Det vil sige, når man er
igennem den allerførste fase af projekterings-
arbejdet, altså om ca. 9 måneder.

Af det, jeg har sagt her, vil det fremgå, at
vi kan gå ind for det første ændringsforslag.

De øvrige ændringsforslag kan vi ikke
støtte. Vi finder det forkert, at et mindretal
søger at inddrage resultatet af genforhandlin-
ger af overenskomster og regulativer i selve
lovteksten. Vi synes, at det siges tilstrækkelig
klart i betænkningen, og jeg vil godt lige ci-
tere fra første side i betænkningen, hvor fler-
tallet udtaler:

»Udvalget har især hæftet sig ved ministe-
rens understregning af, at en lang række af
de nuværende bestemmelser om ansættelses-
og arbejdsforhold kan føres direkte tilbage til

[Birte Weiss]

teatrets nuværende uhensigtsmæssige bygningsforhold. Udvalget har taget dette som udtryk for, at der i konsekvens af beslutningen om ombygning af Det kgl. Teater indgås aftaler, som sikrer en mere smidig og økonomisk rationel arbejdsgang på teatret.

Dette er således en forudsætning for tilslutning til lovforslaget fra flertallets side ...«

Jeg mener ikke, at man kan gå længere, end vi gør i betænkningen, med hensyn til at sikre os, at der kommer en sammenhæng mellem genforhandlingen af regulativerne og selve lovforslagets gennemførelse. Det vil sige, at vi ikke kan gå ind for ændringsforslag nr. 2.

Det samme gælder ændringsforslag nr. 3 om at sløjfe § 2 i lovforslaget. Vi er kede af, at man på denne måde vil skrinlægge overvejelserne om en forbedring også af Stærkekassens forhold som en naturlig følge af den ombygning, der nu vil finde sted på Gamle Scene. Jeg går imidlertid ud fra, at ministeren i sit lønkammer vil tænke videre over dette problem.

Men alt i alt er vi i socialdemokratiet glade for, at et flertal i folketinget nu er indstillet på at omsætte de mange års verbale armsving om nationalscenens store betydning for dansk kulturliv og for teaterlivet i Danmark i det hele taget, til en bevilling, som, jeg havde nær sagt i sidste øjeblik kan forbedre de meget dårlige bygningsmæssige forhold, man har på Det kgl. Teater.

Og hermed vil jeg også godt sige, at vi er samlet set godt tilfredse med det resultat, der er kommet ud af denne lidt besværlige udvalgsbehandling.

Mette Madsen (V):

Venstre er positiv over for at løse Det kgl. Teaters problemer, ingen tvivl om det. Det har vi givet klart udtryk for i alle de debatter, der har været om nationalscenen gennem de senere år både i og uden for denne sal. Men vi har også lige så klart sagt, at Det kgl. Teaters problemer ikke bare er bygningsmæssige, at der er andre problemer, der tynger teatret, og at det er af lige så vital betydning for teatrets trivsel, at også disse problemer bliver løst. Jeg tænker her især på de besværligheder, der følger af de forældede overenskomster og regler, og som sammen

med de uhensigtsmæssige bygningsforhold sinker og besværliggør den daglige arbejdsgang. Så hvis man ønsker, at Det kgl. Teater skal være en moderne og velfungerende arbejdsplads, er det ikke nok at rette på den ene halvdel af problemerne; det er ikke nok at mekanisere og bygge om. Overenskomster og regler må også moderniseres.

Dette har venstre sagt gang på gang, og vi har ikke sagt det alene. Andre partier og skiftende kulturministre har givet udtryk for nøjagtigt det samme. Det står sort på hvidt i målsætningsudvalgets betænkning, og det fremgår klart af rationaliseringsudvalgets rapport.

Ministeren har da også allerede opsagt alle overenskomster og regler, og kulturudvalget og folketinget forventer naturligvis disse forhandlinger afsluttet med en smidig og rationel økonomisk arbejdsgang til følge.

Men hvad har vi så at have disse forventninger i? Foreløbig kun en erklæring uden termin på fra udvalgets side i betænkningen. Ikke noget løfte fra ministeren eller regeringen.

Fra venstres side har vi gang på gang sagt ganske klart, at betingelsen for at give grønt lys for byggebevillinger var, at alle overenskomster og regler var genforhandlet med en smidig og rationel arbejdsgang som resultat. Vi har derfor allerede strakt os ganske langt ved at acceptere, at den foreløbige projektering kan gå i gang samtidig med, at forhandlingerne indledes. Men når dispositionsplanen foreligger – og ministeren vurderer det til om ca. ni måneder; hertil lægger vi en måned ekstra – så må også forhandlingerne være bragt til ende.

Fru Birte Weiss sagde for et øjeblik siden, at man ikke i et ændringsforslag kunne sige noget om, hvilket resultat man skulle nå til. Det har vi heller ikke sagt. Vi har i ændringsforslaget bare sat en tidsfrist på. Heller ikke i bemærkningerne står der noget om resultatet. Der står kun, at forhandlingerne skal gennemføres med henblik på en mere smidig og rationel arbejdsgang.

B bliver der ikke sat en tidsfrist med hensyn til at få disse ting på plads, har folketinget jo ingen garanti for, at disse forhandlinger er tilendebragt, før man er bundet af igangværende byggearbejder, måske ikke før man er flyttet ind i det ombyggede hus, og da må man nære en alvorlig frygt for, at nissen flyt-

[Mette Madsen]

ter med; det er set før. Derfor må der en tidsfrist ind i selve lovens tekst, og derfor har venstre stillet ændringsforslag nr. 2, der skal sikre, at det egentlige byggeri ikke går i gang, før de problemer, der ligger i de nugældende overenskomster og reglementer, er løst.

Om ændringsforslag nr. 3 om, at § 2 udgår, skal jeg kun sige, at det ikke er stillet af nærighed, for at spare en million, men venstre ser i det, denne million skal bruges til, en begyndende opsplnitning af kunstarterne, som vi vender os imod. Vi ønsker, at kunstarterne forbliver samlet, ikke bare på grund af traditionen, som man naturligvis ikke skal overse, det er jo et led i vort kulturmønster, men også for at bevare teatrets muligheder for at bruge kunstarterne i forskellige sammenhænge, og især på grund af den gensidige berigelse for kunstnerne, der ligger i, at man arbejder og færdes i samme hus, en opfattelse, mange af kunstnerne selv gang på gang har givet udtryk for.

Flemming Jensen (KF):

Til trods for forskelligartede bemærkninger og til trods for ændringsforslag forekommer det mig rimeligt, at man starter med at konstatere, at et meget stort flertal i kulturudvalget har været ganske enige og, så vidt jeg kan vurdere det, stadig er det, om, at der har været to hovedproblemer, som skulle løses.

Et stort flertal har delt og deler formentlig den opfattelse, at Det kgl. Teater i høj grad trænger til den ny- og ombygning, som forslaget har lagt op til, og der er næppe heller tvivl om, at det samme flertal ønsker den størst mulige sikkerhed for, at der ikke bliver uantagelige økonomiske konsekvenser. Det betyder også, at den genforhandling, som skal finde sted af personalegruppernes forhold, skal føre til et resultat, som – for at sige det så snørklet, som det kan siges – afspejler den kendsgerning, at man får en ny og mere funktionsduelig arbejdsplads, eller sagt måske lidt klarere, som det er sagt i betænkningen: en mere smidig og økonomisk rationel arbejdsgang.

Det er klart, at man kan have større eller mindre skepsis over for eller tiltro til hensigtserklæringer, som udtrykkes i betænkningen, men fra det konservative folkepartis side føler vi, at det, vi ville, egentlig er blevet

bundet ganske godt op. Jeg skal bare pege på, at der klart henvises til målsætningsudvalget, som jo netop fastslår behovet for mere fleksible regler og virkelig gennemgribende undersøgelser af alle bestemmelser om arbejdstider, prøvetider osv.

Jeg føler mig overbevist om, at ministeren gerne her fra talerstolen bekræfter, hvad der er hensigten og hvad der er målet i denne sammenhæng.

Ministerens ændringsforslag, som maksimerer det beløb, der må anvendes, vil vi naturligvis støtte, og det er med tilfredshed, vi noterer os, at de ganske lange drøftelser om kontrollen med byggeriet har resulteret i bemærkningerne om, at et kritisk og anerkendt firma skal vurdere projektets økonomi, når man med dispositionsforslaget i hånden kan gøre dette med en rimelig grad af sikkerhed.

Det er jo en af de ting, som i næstsidste time dukkede op i udvalgets drøftelser, og på denne baggrund skal det endnu engang bemærkes, at ministeren klart har slået fast, at naturligvis må teatret gerne blive billigere, men på ingen måde dyrere.

Selv om det hævdes, at der har været kort tid til behandling af dette forslag, og selv om man kan have forståelse et stykke hen ad vejen for nogle af de argumenter, der fremføres, også når man erindrer sig aftenmøder, som jo også har fundet sted, har jeg lyst til at føje til, at det for det konservative folkeparti er væsentligt nu at komme i gang med arbejdet, så nationalscenen inden for relativt kort tid igen kan fungere, som det er ønskeligt.

Vi er selvfølgelig ikke blinde for landets økonomiske situation, men vi finder, at netop det teater, som måske mere end noget andet er bærer af en væsentlig del af vor kulturarv, må vi støtte, så det helt og fuldt kan udfylde sin plads. Vi vil ikke støtte det for enhver pris, det har jeg allerede givet udtryk for, men vi frygter, at sker der ikke noget nu, kan man risikere, at debatten tager fat igen til efteråret og på en sådan måde, at en ny udskydelse bliver resultatet. Det vil vi ikke bære et medansvar for.

Så skal jeg i øvrigt sige, at vi støtter ændringsforslag nr. 1, 3 og 4.

Glistrup (FP):

Fremskridtspartiet anbefaler folketinget at stemme ja til alle 4 ændringsforslag.

[Glistrup]

For så vidt angår det første må vi dog indsparke en fodnote. Det er jo sådan, at lovteksten, som den er foreslået, lyder på, at dette projekt kan koste 175 mill. kr., og så kommer ministeren nu og stiller det ændringsforslag, at man skal indføje ordet »indtil«, så det kan koste indtil 175 mill. kr. Vi har lige hørt den konservative ordfører fortolke det på den nærliggende måde, at det altså kan blive billigere, men ikke dyrere.

Men som bekendt skal man frygte kretenserne, når de frembærer gaver, og vi fremskridtsfolk har nu altid haft endnu mindre tillid til den nuværende kulturminister, end vi har til kretenserne; derfor aner vi, at der må ligge noget lusk under, at der kommer et forslag af denne art, når man ligefrem kunne tænke sig at spare fra den nuværende kulturministers side. Noget sådant er dog aldrig hørt før i kongeriget Danmarks historie.

Og når man kigger nærmere efter, viser det sig jo også, at der i bemærkningerne er et udpræget prokuratorffif; det er imidlertid for lyst til, at det kan forbigå opmærksomheden. Tallet 175 mill. kr. forekommer i bemærkningerne, men så indføjer man noget nyt, som ikke står i lovforslaget og heller ikke i ændringsforslaget, nemlig ordet »januar 1980-priser«, og da vi jo ved, at vi har en inflationsregering, bliver det i løbende priser til langt mere end 175 mill. kr. Det forslag, som i realiteten skulle gå ud på, at man skulle have et mindre beløb end 175 mill. kr., forsøger man nu at smugle ind for at få folketingets godkendelse af, at det skal koste mere end 175 mill. kr. Den måde kan man selvfølgelig ikke lovgive på. Det afgørende er selvfølgelig, hvad der står i teksten, og når der står 175 mill. kr., er det 175 mill. kr., ikke regnet om i hverken dollar, pund, 1980-kroner eller noget som helst andet.

Derfor må vi forberede kulturministeren på, at hvis hun bruger mere end 175 mill. kr., hvis tingene skulle udvikle sig på den måde, at hun gør brug af det, der står i bemærkningerne, vil vi sørge for, hvis der er et fornuftigt folketing, når det bliver aktuelt, at der direkte bliver rejst rigsretssag mod hende, for der vil ikke være i den tekst, der er tale om, nogen hjemmel for at bruge mere end 175 mill. kr.

Så meget om ændringsforslagene.

Vigtigere er det jo imidlertid at beskæftige sig med lovforslaget som helhed. Og da må

vi jo erkende, at vi bestemt ikke deler venstres frygt for ligefrem at blive bebrejdet nærighed. Tværtimod – men dér adskiller vi os jo tilsyneladende fra partiet venstre, når de skal drive praktisk politik – vil vi finde, at der ikke er nogen større borgmesterdyd, nogen større folketingsmandsdyd, end at udvise den største nærighed med statsudgifterne i en tid, hvor statsunderskuddet på ca. 70 mia kr. stadig væk stiger og stiger. Det er skam bestemt nødvendigt at spare og at spare meget nøje og indgående. Selvfølgelig kan der da anføres i tusindvis af argumenter for, at man lige præcis skal bruge skatteydernes penge på Det kgl. Teater, lige så vel som der kan anføres i tusindvis af argumenter for, at man skal bruge skatteydernes midler på et hvilket som helst andet forehavende, så man kan komme til at bruge i millionvis af gange så mange skatteydermidler, som der overhovedet er nationalprodukt for her i landet. Men det kan ikke mere være kriteriet, hvad det kan være rimeligt at bruge skatteydermidler til. Kriteriet må være, hvad der er absolut påkrævet, absolut nødvendigt, og da må vi vistnok fastslå, at Det kgl. Teater aldrig nogen sinde i betydning kan sidestilles med, at vi har et ordentligt sygehusvæsen, at vi har en ordentlig folkepension, og at vi har de andre ting, som virkelig er væsentlige statsopgaver at sørge for.

Man har med den økonomiske politik, som har været ført i dette land i de sidste mange regerings tid, ikke råd til at gå ind i en sådan opgave, som man her indskiber sig i, hvor man oveni at køre med et løbende driftsunderskud på dette ene teater på 130 mill. kr. om året, ligger det vel i øjeblikket på, skal til at ofre noget, som meget hurtigt, hvis det virkelig skal føres igennem, og det er selvfølgelig meningen, når man først begynder på det, kan blive til et milliardbeløb.

Bevares, det ville da være dejligt og lykkeligt, hvis der kunne komme en ny brygger Jacobsen, en ny C. F. Tietgen eller en anden mæcen, som af sine egne penge kunne tilbyde nationen et nyt kongeligt teater, der skal være sådan og sådan. Her er der tale om, at vi misbruger andres penge, og man skal unægtelig, når man skaltevalter med andre folks midler, være væsentlig anderledes påpasselig. Vi må jo desværre nok forvente, at mæcener møder vi ikke, før vi har fået indkomstskatten afskaffet, for det tør jo nok

[Glistrup]

siges at være en ganske kraftig kur mod mæceneri, at vi har beskatningsprocenter som dem, der er blevet vedtaget i dette folketing.

Men nu vel, så må vi altså vente med at få Det kgl. Teater udbygget. I værste fald, hvis det ikke mere kan fungere i 1870er-bygningen, så må vi overkomme den indskrænkning i danskernes levestandard, at vi altså ikke mere har et kongeligt teater, men vi kan da glæde os over, at befolkningen har så mange andre adspredelser, så mange andre teatermuligheder, så mange andre underholdningsmuligheder og så mange andre belæringsmuligheder. Selvfølgelig kan det godt give et stik i hjertet på mange af os, som netop har det som vores særlige interesse, at vi holder meget af at komme til en forestilling i Det kgl. Teater, men vi står nu engang ikke og lovgiver for os, der specielt har denne interesse, vi står og lovgiver for den samlede danske befolkning, hvor vi dog ganske klart må erkende, at der er mange, der både ud fra deres interesseområde, ud fra deres bopæl og ud fra hele deres baggrund absolut hellere vil interessere sig for andre ting. Som den gamle Vedel-Petersen skrev i kronikken i sin tid, er der nogle, der hellere vil have en cykel, og de skal da have lov til at få en cykel i stedet for at skulle betale noget mere i skat for at sørge for, at specielt Det kgl. Teater opretholdes.

Det er da rigtigt, at Det kgl. Teater passer som hånd i handske i den tidligere enevældes tid. Der var mange forhold i det samfund, som eksisterede i begyndelsen af 1700-tallet her i København, som kunne føre til, at det var rimeligt at have et kongeligt teater. Men tiderne forandrer sig, og det kan nok fastslås, at der langtfra er de samme hensyn i dag, der kræver, at vi skal gå ind for en ordning specielt af denne art. Skal vi endelig til at fordele af de skatteydermidler, som vi jo må administrere væsentligt mere sparsomt, end det har været skik i dette hus igennem alt for mange år, til kulturen, så er det nok trods alt bedre at give dem til folk, der aktivt vil spille dilettant på Tåsinge eller i Vester-Skerninge, end absolut at skulle ofre dem på disse pragtinvesteringer og pragtforestillinger, der føres frem på Det kgl. Teater. Det danske lynne er nok nærmere til forsamlingshusskuespillerkunst end til det store, flotte, kongelige skuespil-, opera- og ballethus, som man nu vil til at forberede med dette lovfor-slag.

Derfor skal vi nok levere fire ja'er her ved anden behandling, men ved tredje behandling bliver det fra fremskridtspartiets side et torndende nej.

Fjerde næstformand (Ebba Strange):

Inden vi går videre, skal jeg henlede medlemmernes opmærksomhed på, at der vil blive nogle problemer med frakørslen fra Christiansborg Slot i aften mellem kl. 18.30 og kl. 21.00. Der er ved at blive omdelt en meddelelse til medlemmerne om det. Det skyldes, at der skal afholdes cykelløb i kvarteret.

Endvidere skal jeg oplyse, at de to sidste sager på dagsordenen for i dag efter ønske udgår og optages på dagsordenen for mødet i morgen.

Ingerlise Koefoed (SF):

Der har jo foregået et meget intenst og ret hurtigt arbejde med denne lovgivning, og jeg hører til dem, der beklager, at lovforslaget fremkom så sent, at nogle har haft grund til at synes, at det kom til at gå lidt for stærkt. Men på den anden side vil jeg sige, som jeg startede med at sige, at det arbejde, der er foregået, har været meget intenst – i hvert fald fra udvalgets side. Det kneb jo en overgang med at få de svar, vi efterlyste, på, hvordan man egentlig havde regnet sig frem til de 175 mill. kr., og det kneb især med at få svar på, hvorfor et ingeniørfirma her fra byen syntes at kunne regne helt, anderledes, end man havde gjort i Det kgl. Teater og hos bygningsinspektøren. Vi spurgte, og vi spurgte, og vi fik ærlig talt i begyndelsen nogle temmelig overfladiske svar. Men efterhånden som flere og flere i udvalget syntes at bliver mere og mere interesserede i at stille de spørgsmål, lykkedes det at få nogle svar, som jeg for mit vedkommende i hvert fald har betragtet som ganske fyldestgørende.

Jeg er udmærket tilfreds med, at ministeren har besluttet sig til ikke at sige 175 mill. kr. i 1980-kroner, som der står i lovforslaget, men at ministeren har besluttet sig til at sige »indtil« 175 mill. kr. Jeg er også tilfreds med, at der, når det første projekteringsarbejde er afsluttet, bliver sat en kontrol ind på prisberegningen, sådan at vi får tallene tilbage i kulturudvalget og, så vidt jeg har forstå-

[Ingerlise Koefoed]

et, også i finansudvalget til vurdering, og vi kan derfor tilslutte os lovforslagets § 1.

Vi mener, at det er meget vigtigt, at vi kommer i gang nu, at der bliver bedre arbejdsforhold for alle kategorier af medarbejdere på Det kgl. Teater, både for kunstnere, for scenearbejdere, for skræddere og for alle de andre mennesker, der arbejder på teatret. Vi mener også, det er vigtigt, at man hele tiden under arbejdet har for øje, at man skal sørge for, at teatret bliver handicapvenligt, og jeg vil godt sige herfra, at uanset om beløbene til handicapelevatorer, handicaptoiletter og sådan noget viser sig at kunne holdes inden for de 175 mill. kr. eller de kommer til at falde udenfor, er vi naturligvis indstillet på at bevilge det beløb, der skal til for at gøre teatret bedre for handicappede; hidtil har det ikke været godt.

Om de ændringsforslag, der foreligger til lovforslaget, kan jeg sige, at vi støtter ministerens ændringsforslag nr. 1, om at skrive »indtil« 175 mill. kr., men vi kan ikke støtte ændringsforslag nr. 2, om i loven at optage en bestemmelse om, hvornår genforhandlingen af aftalerne vedrørende løn og arbejdsvilkår skal være afsluttet. Vi ved, at disse aftaler foregår parallelt med projekteringen og alle de andre ting, der skal laves på Det kgl. Teater. Vi regner med, at de vil være afsluttet inden så forfærdelig længe, men vi føler ikke, at det er lovgivernes opgave at bestemme, hvornår arbejdsmarkedets parter skal være færdige med en forhandling. Derfor må vi sige nej til ændringsforslag nr. 2.

Ændringsforslag nr. 3, om, at § 2 skal udgå, stammer jo oprindeligt fra SF, og vi er glade for, at så mange med så mange forskellige begrundelser har tilsluttet sig ændringsforslaget. Jeg vil godt her sige, hvad der er vores begrundelse for at ønske, at paragraffen skal udgå. Jeg sagde nogenlunde det samme ved førstebehandlingen. Det her drejer sig ikke for os om at bevilge 1 mill. kr. mere eller mindre til Det kgl. Teater, det drejer sig om, at vi synes, at hvis folketinget bevilgede denne ene million, så havde man næsten også bundet sig til at bygge et nyt skuespilhus, måske ikke i bygningsmæssig tilknytning, men så administrativt i tilknytning til Det kgl. Teater, og det finder vi det ville være helt urimeligt at tage stilling til i dag. Vi er ikke sikre på, at vi overhovedet skal have det skuespilhus. Vi mener, at der er så mange

teateropgaver, der skal løses her i landet, at det er vigtigt, at man også får gjort noget ud af andre teaterformer end den, der foregår på nationalscenen, at vi vil være betænkelige ved at bygge et nyt skuespilhus specielt til Det kgl. Teater.

Vi mener også, at når om- og nybygningen har fundet sted, så må det være muligt, eventuelt ved at have en intimszene ude i byen, at løse alle problemerne på det nationalteater, vi har til den tid. Det kan ikke være rigtigt, at man ikke skulle kunne spille både skuespil, ballet og opera på det om- og nybyggede kongelige teater. Vi kan se på til sin tid, om Stærekassen eventuelt trænger til at blive renoveret lidt, om der skal gøres noget mere ud af den, men at der skulle være brug for et helt nyt skuespilhus, kan vi i hvert fald ikke uden videre acceptere, og vi tror som sagt ikke, at det nogen sinde bliver nødvendigt.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg er glad for, at det lykkedes at nå så langt med lovforslaget om ombygning af Det kgl. Teater, og det siger jeg, selv om jeg delvis deler de betænkeligheder, der er kommet frem, bl. a. fra CDs side, om, at det havde været rart at have lidt mere tid. Jeg mener, at lovforslaget er blevet fremsat sent, og at udvalget har haft meget travlt med at blive færdigt, og jeg er uenig med den socialdemokratiske ordfører, der mente, at der havde været god tid til at gennemarbejde forslaget. Det synes jeg ikke.

De betragtninger, den konservative ordfører for lidt siden kom med heroppefra, om, at det nok var tiden nu, hvis vi overhovedet skulle have gennemført Det kgl. Teaters ombygning og skabe forsvarlige forhold på vores nationalscene, deler jeg helt. Jeg tror, at hvis vi ikke får vedtaget lovforslaget i denne samling, så er der stor fare for, at det ikke bliver vedtaget. Det kgl. Teater er jo en af de væsentlige støttepiller for dansk kultur og for dansk sprog. Derfor synes jeg, at vi må skabe rimelige, nutidige forhold på nationalscenen, og derfor skal det gøres nu.

Jeg har lagt mærke til, at et af partierne, nemlig VS, der jo altid har så travlt, ikke mindst i EF-valgkamptider, med at tale om bevarelsen af dansk kultur og dansk sprog, ikke mener, at det er umagen værd at være til stede under denne diskussion i tinget. Jeg

[Bernhard Baunsgaard]

vil indrømme, at vi er begyndt på diskussionen ved sædvanlig fyraftenstid, kl. 17, og at tage overtid og overarbejde i brug for at diskutere noget så væsentligt for dansk kultur som Det kgl. Teater ville man altså ikke fra dette partis side. Det kan man jo notere sig, og så kan man spørge, hvor meget der ligger i de store proklamationer ved andre lejligheder.

Jeg udtalte allerede ved førstebehandling, at jeg gik ind for, at vi brugte de 175 mill. kr. til denne ombygning. Jeg gentager her, at det mener vi det er forsvarligt at bruge, og jeg siger det ikke mindst efter de betragtninger, fremskridtspartiet kom med her om beskatningsprocenter, og jeg ved ikke hvad. Forholdet er det, at vi i dag på det budget, der gælder for 1981, kan beregne, at bruger vi én krone på statens udgifter, så bliver der ikke en hel øre til kulturen, der bliver kun 0,84 øre. Det er i hvert fald ikke kulturudgifterne, der tynger skatteborgerne i dette land.

Jeg skal til slut sige, at vi støtter ændringsforslag nr. 1, 3 og 4. Nr. 3 er spørgsmålet om, at man foregøgler, at der kan blive penge til at bygge et helt nyt skuespilhus, og at der er brug for det. Jeg tror ikke, at dette er realistisk. Jeg sagde det ved førstebehandling, og jeg gentager det her. Vi støtter forslaget. Det er rimeligt, at det bliver sagt ligeud og klart, at dette skal man ikke tro er realistisk i den økonomiske krise.

Med dette skal jeg anbefale, at man hurtigt får dette lovforslag gennemført.

(Kort bemærkning).

Glistrup (FP):

Jeg vil gerne bede hr. Bernhard Baunsgaard om detaljeret at begrunde og præcisere, hvorfor han frygter, at hvis man ikke får gennemført lovforslaget i denne samling, så går det som i visse spil, at det aldrig bliver gennemført, at det altså ikke bliver gennemført til næste år. Er det, fordi hr. Bernhard Baunsgaard, der unægtelig sidder nær ved den fallitpolitik, der føres her i landet, frygter, at det vil stå helt klart for alle, når vi kommer frem til efteråret, at landets økonomiske situation er endnu mere elendig, end vi nu regner med, og at det derfor kun er ved at få det jaget igennem på nuværende tidspunkt, hvor man kan håbe, at folketings-

flertallet endnu ikke er sig bevidst, hvor slem den økonomiske situation er, at man kan redde det? Hvis det først kom frem til afgørelse til efteråret, så ville alle kunne se, at det er økonomisk vanvid. Hvis det er begrundelsen, så er det i alle tilfælde ikke særlig godt statesmanship at gøre det på den måde, at vi jager det igennem. Hvorfor, hr. Bernhard Baunsgaard, er det så vigtigt, at det skal ske absolut nu?

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Det lidet gennemtænkte felttog, fremskridtspartiet fører mod kulturen på alle fronter – jeg kan bare minde om den anden dag, da vi talte om at bevare de fredede bygninger og derfor skulle skåne dem for skatte – i disse år, har desværre en gennemslagskraft også herinde. Det er derfor, jeg frygter, at hvis ikke vi vedtager Det kgl. Teaters ombygning nu, så er der fare for, at disse uholdbare og uigennemtænkte propagandafraser slår igennem hos andre partier.

(Kort bemærkning).

Glistrup (FP):

Jeg takker hr. Bernhard Baunsgaard for, at også han har konstateret, at fremskridtsforåret ikke blot så sagte kommer, men bryder brusende igennem. Tak, hr. Bernhard Baunsgaard!

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Ja, det er jo noget, man desværre må konstatere, at selv folk, der plejer at kunne tænke sig om, i økonomisk svære tider kan falde for den slags vindbøjtlere, som findes bag den propaganda, som føres frem fra fremskridtspartiets side.

(Kort bemærkning).

Mette Madsen (V):

Hr. Glistrup brugte, så vidt jeg kunne høre, en titel på Kaj Munks første erindringsbind til at fortælle om fremskridtspartiets brusende fremgang. Jeg vil minde om, at anden del af Kaj Munks erindringer hedder »Hurtigt svandt den lyse sommer«.

[Arne Melchior]

Arne Melchior (CD):

Hvis jeg må starte med et citat fra i aften:

»Venstre er positiv over for at løse Det kgl. Teaters problemer, ingen tvivl om det.«

Jeg kan sige det samme på CDs vegne. Fru Mette Madsen fortsatte, at det har partiet sagt ved alle de mange debatter, der har været om Det kgl. Teater. Også her kunne jeg genkende min egen og mit partis situation. Imidlertid er vi altså kommet til modsatte konklusioner med hensyn til det foreliggende lovforslag, men ud fra de samme intentioner, ud fra det samme udgangspunkt og ud fra den samme målsætning.

Jeg er overhovedet ikke spor veltilpas, når vi ved afstemningerne ved tredje behandling skal stemme sammen med fremskridtspartiet i et spørgsmål om kulturbevillinger. Måtte der gå længe, inden det indtræder igen! Enten det er forår eller sommer eller vinter, kan jeg forudsige, at det vil ske sjældent, og den modstand, som udspringer af vore betænkeligheder, er af en helt anden art end den, der har præget fremskridtspartiets medlemmer af udvalget og hr. Glistrups og hans partis stilling til disse ting. Det er erkendt, og enhver, der påstår noget andet, lyver. Ikke mere om det.

Jeg har da stor respekt for de partier, som støtter dette lovforslag, og som tager chancen, risikoen, som har vurderet chancen som større, end jeg gør, og risikoen som mindre, end jeg gør, men det er et forsøg på at lægge den samme ansvarsbevidsthed for dagen. Jeg håber, at hvad jeg har af indvendinger, må blive usandt. Jeg håber, at den frygt, jeg nærer, må vise sig at være ubegrundet. Jeg håber reverenter talt at måtte få uret, men endnu denne dag frygter jeg, at jeg får ret. I CDs betænkingsbidrag har vi redegjort for disse betænkeligheder, og jeg ser ingen grund til at læse det op eller gentage det, der står i betænkningen; det udtrykker den frygt, vi nærer.

Om udvalgsarbejdets art har jo både fru Ingerlise Koefoed og hr. Bernhard Baunsgaard sagt meget sande ting. De har altså bestemt sig til at stemme for forslaget, de har overvundet frygten, men i og for sig var det en nedgørende kritik fra de to taleres side af den behandling, lovforslaget har fået, både den tid, der har været til det, og den behandling, forslaget har fået i den korte tid. Jeg vil

dog gerne fra mit betækningsbidrag citere, at det var efter påske, vi fik de første svar og det første samråd i denne sag. Det er en sag, der har stået på i mange år, men det er ikke sandt at henvise til, at fordi der er gået mange år, er den nu moden til løsning, for dette ting har kun beskæftiget sig med realiteterne i dette forslag i halvanden måneds tid. Men al respekt igen og uden malice over for dem, der tør tage risikoen. Forsvarligheden eller mangelen derpå er i hvert fald ikke udvalgets eller udvalgsmedlemmernes fejl, det ligger andre steder.

Det kgl. Teater fik jo i går en ny scene, eller den blev i hvert fald holdt over dåben i går som »Gråbrødescenen«. Der er noget lidt trist ved dette navn: gråbrødrene, også kaldet sortebrødrene, der er noget munke- og klosteragtigt ved det. Jeg havde foretrukket, at 2. præmien havde været 1. præmie, og at man havde kaldt den nye scene for »Gejsten«. Jeg vil nok sige, at jeg i dag er i en grå stemning ud fra min kærlighed til Det kgl. Teater, og jeg er helt enig i de udtryk, f. eks. hr. Bernhard Baunsgaard anvendte om Det kgl. Teaters store betydning og vigtighed for vort samfund. Ud fra dette føler jeg, at det er en grå dag. Jeg håber, at det må lysne.

Nogen rigsretssag, som hr. Glistrup var inde på, tror jeg inte på. Der går så mange år, inden det her skal være færdigt, at man ikke ved, hvad for et folketing der sidder til den tid, og hvad for en regering og hvad for en kulturminister, og vi ved, at den slags projekter, først igangsat, ikke kan stoppes. Hvor velment løftet om »indtil« 175 mill. kr., som altså er over 200 mill. nutidskroner, end er, er der ingen, der kan stoppe et teater, når væggene er blevet malet, men der ikke er nogen stole eller ikke nogen scene eller ikke nogen orkestergrav osv. osv. Dette vil køre linen ud, og derfor havde jeg foretrukket, at man havde haft sommeren, og vi tilbød jo allerede ved førstebehandlingen at bruge sommerdage eller -uger til at færdiggøre dette. Jeg frygter ikke som hr. Bernhard Baunsgaard et sådant tilsagn nedfældet i en beretning fra udvalget, hvori et stort flertal ville binde sig til at gennemføre dette i oktober-november. Så meget som hr. Bernhard Baunsgaard frygter hr. Glistrups agitation, frygter jeg den altså ikke.

Jeg frygter meget mere, at man under behandlingen af denne sag på ny ikke har væ-

[Arne Melchior]

ret villig til at gå ind på spørgsmålet om abonnementsordningen på Det kgl. Teater. Jeg vil godt benytte lejligheden endnu en gang til at sige, at jeg har stor respekt for folk, der køber billetter i abonnement. Det manglede bare andet. Det er da pænt. Det viser en stor teaterinteresse. Det drejer sig om 12.000 mennesker i dette land. National-scenen, hele landets skueplads for opera, ballet, skuespil og forhåbentlig også musical og operette, har af hensyn til 12.000 menneskers store teaterinteresse en helt forkvaklet programlægning og er nødt til at spille forestillinger, som der i øvrigt ikke hos det store publikum er interesse for, af hensyn til så lille en kreds – hvert enkelt menneske i øvrigt sin værdighed i ære. For så lille en kreds i dette forhold er man nødt til at tage disse skema-, disse planlægningshensyn, som fuldstændig stiller både det rationelle, det økonomiske og efter min mening også det kunstneriske på hovedet. Men det er der ingen der gider tale om, o.k.

Så skal jeg kommentere ændringsforslagene. Vi kan stemme for dem alle fire. Vi stemmer altså for ministerens tilsagn om at indsætte ordet »indtil« 175 mill. januar 1980-kroner. Ikke fordi vi tror, det lykkes, men fordi vi da meget gerne vil se det lykkes. Jeg vil i denne forbindelse bede ministeren om at bekræfte, når hun tager ordet, at tilsagnet på side 1 i betænkningen, som udtrykkelig nævner »samtlige omkostninger, herunder arkitekt- og ingeniørhonorarer«, også er inklusive ejendommenes erhvervelse. Det har vi fået bekræftet før, men når man nu går i detaljer her, var det naturligt at sige, at det er inklusive ejendommenes erhvervelse. Vi synes altså, at det er en flot måde.

Jeg vil gerne understrege, at vi gerne ville have ofret et større beløb. Det afgørende for CD er ikke beløbets størrelse – nu ved jeg jo ikke, om jeg sidder her i stolen, når det bliver aktuelt, og det bliver nok desværre aktuelt – men når der yderligere skal bevilges, tør jeg slet ikke sige, at CD ikke vil stemme for det, for så bliver det en nødvendighed. Det er altså ikke beløbets størrelse, der er afgørende for os i denne sammenhæng, det er, at beløbet anvendes så korrekt som muligt, og at man får så meget god ud af disse penge som muligt. Det er altså den tvivl, der nager os. Men vi stemmer for dette tilsagn, som

ganske flot, efter min mening dumdrigtigt flot, er givet.

Vi stemmer også for, og vi er for øvrigt medforslagsstillere til, ændringsforslag nr. 2 om en afslutning af forhandlingerne med personalet på en given dato, 1. april 1982. Jeg må have lov til en lille kende at håne det flertal, som i betænkningen siger, at det er en forudsætning for tilslutning til lovforslaget fra flertallets side, at forhandlingerne kommer til at gå godt. Men hvornår de skal være færdige, og hvor godt de skal gå, siger man ikke noget om. Jeg synes, det er en floskel og en meget letsindig floskel at komme med, og derfor kan vi altså støtte det af fru Mette Madsen opfundne ændringsforslag nr. 2.

Vi støtter også ændringsforslag nr. 3 og 4, der jo hænger sammen. Vi støtter dem ikke, fordi vi sætter ind på at bevare de tre kunstarter under samme tag, under samme institution, for vi tror ikke, at de fem kunstarter, det i virkeligheden drejer sig om, kan få tilstrækkelig udfoldelse på de to scener på Kgs. Nytorv. Jeg har før udkastet tanker om, at man kunne inddrage en anden eksisterende teaterbygning i København; måske det kan være Østre Gasværk, måske skal der bygges noget nyt.

Men vi vil foreløbig sige, at flertallet i dag tager en ordentlig slurk, og den vil vi godt sige velbekomme med og se lidt an, før der skal bevilges et beløb, om hvilket man kan sige, som en tidligere ordfører har sagt, at det ikke i sig selv er stort, men at det forpligter til at gå videre med et teater et andet sted. Det vil vi vente med at se på, indtil vi nu ser forløbet, ikke mindst efter de 9 måneder, som er tilsagt.

Jeg ønsker kulturministeren til lykke, og jeg ønsker kulturministeriet og Det kgl. Teater lykke til. Min skepsis må gerne blive gjort til skamme. Jeg skal være den første til at gratulere én gang til, når dette viser sig at kunne ske fyldest.

(Kort bemærkning).

Enggaard (V):

Det er med tøven, jeg tager ordet i en kort bemærkning, fordi det er i kanten af emnet. Men foranlediget af hr. Arne Melchior, der oplyste tinget om, at sortebrødre og gråbrødre i virkeligheden er det samme, vil jeg gerne oplyse, at »sortebrødre« i henhold til Nor-

[Enggaard]

disk Konversationsleksikon er et gammelt folkeligt navn på en dominikanermunk, der er iført en sort kutte, hvorimod »gråbrødre« i middelalderen var navnet på franciskanermunkene efter den farve, deres dragt havde – i det mindste i henhold til Gyldendals Leksikon.

Fjerde næstformand (Ebba Strange):

Hr. Arne Melchior en kort bemærkning, så vender vi nok snart tilbage til Det kgl. Teater.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Det er en meget tolerant formand, vi har. Jeg fik i farten kun set efter i Nudansk Ordbog. Jeg er sikker på, at jeg ikke sagde, at det er det samme, men jeg sagde »i familie med«. I Nudansk Ordbog står der under »gråbroder«: egentlig »munk, som bærer en grå kappe«, franciskanermunk, jfr. sortebroder«. »Jfr.« betyder ikke, at det er det samme, og det har jeg heller ikke påstået. Jeg sagde også bare, at det er en mørk dag. Om den er grå eller sort, kan vi afgøre om et års tid.

Waldorff (VS):

Jeg synes næsten, det er for meget med alle de ordførere, der erklærer, hvor fulde af kærlighed til Det kgl. Teater de er, ja, lige bortset fra hr. Glistrup, som mest er fuld af kærlighed til sig selv. Jeg vil nøjes med at sige noget om ændringsforslagene og om, hvad vi vil gøre, alt efter hvordan det går med ændringsforslagene.

Jeg kan ikke vurdere de forskellige motiver, der ligger hos venstre og hos SF og hos andre til at gå imod opførelsen af et nyt skuespilhus, men jeg synes, at de bemærkninger, der er kommet for begge vedkommende, tyder på, at de er plaget af nogle ret ormstukne forestillinger om, hvad det nationale teater og de tunge traditioner, man skal holde fast ved, er. I hvert fald var det den samme sovs, vi fik fra hr. Bernhard Baunsgaard, som ligefrem fandt det nødvendigt at stive sig selv af ved at lade, som om højtaltersystemet ikke var indført i bygningen. Bortset fra det mener jeg, at man kan fremme kulturen på mange måder, som er bedre end ved at

sidde her og prøve at se begavede ud. Det har ikke så meget med den sag at gøre.

Vores holdning er i hvert tilfælde en anden end den, som for nogles vedkommende går ud på, at man skal afvise det nye skuespilhus ud fra en eller anden tankegang om, at man stadig væk skal holde de tre kunstarter sammen. Snarere tror vi, hvis man mener det alvorligt, at teatret kan få noget af sin kultiske værdi igen ved, at man prøver at gøre op med nogle af de forestillinger, som ikke er særligt velbegrundede, om, hvad det faktisk er for nogle aktiviteter, og hvad det er for et fantasiliv, man fremmer hos folk. Det er snarere noget med, hvordan man nu gør.

Vi støtter ændringsforslag nr. 3, fordi vi mener, at det vil være en helt vild prioritering at begynde at opføre et nyt skuespilhus, som trækker enorme bevillinger med sig, og det gør det i Det kgl. Teaters regie og administration. Vi mener, at det vil blive en fantastisk dyr cementering af nogle dybt borgerlige forestillinger om, hvilke kulturaktiviteter der er væsentlige og vigtige.

Hvis vi skal give penge til nogle teateraktiviteter, og det vil vi meget gerne gøre, også gerne 100 mill. kr. eller 200 mill. kr., så må vi i det mindste sikre os, at der sker en samlet prioritering, en samlet vurdering af teateraktiviteten som sådan, altså en diskussion om, hvordan man bruger de eksisterende muligheder i Københavnsområdet, i princippet i landet, og hvad det er for ting, som mangler. En sådan samlet diskussion og prioritering af teaterlivet vil blive umuliggjort, hvis man går i gang med et nyt skuespilhus nu. Derfor kan vi støtte ændringsforslag nr. 3.

Venstres ændringsforslag nr. 2 kan vi derimod ikke støtte, og det hænger sammen med den holdning, venstre har til overenskomstforhold, og som også afspejler sig i dette forslag.

Så er der lige ministerens ændringsforslag. Der kan man have sine tvivl om, hvorvidt det vil betyde noget særligt i praksis, men det kan i hvert fald kun gå den rigtige vej.

Hvis man forkaster ændringsforslag nr. 3, så vil vi gå imod lovforslaget, fordi der så vil blive tale om en helt enorm forvridning af kulturmidler, som i forvejen er vredet af led til fordel for det bedrestillede borgerskabs underholdning, for at sige det lidt groft. Det er selvfølgelig unuanceret, men ikke desto

[Waldorff]

mindre er det i en samlet vurdering af, hvem det egentlig er, teatermidlerne kommer til gode, faktisk ikke forkert. Hvis man derimod vedtager ændringsforslag nr. 3, handler diskussionen om, hvad man skal gøre med et teater, som vi ikke ønsker skal gå i opløsning, og som man selvfølgelig må erkende har brug for nogle midler til en ombygning.

Vi ønsker heller ikke at deltage i den kulturpolitiske likvidering, fremskridtspartiet lægger op til, selv om det nogle gange kan have karakter af aktiv dødshjælp, men et ja til de 175 mill. kr. mener vi endnu en gang er udtryk for, at man tænker i nogle helt traditionelle, meget borgerlige baner, når man diskuterer kulturbevillinger. Det er ganske få måneder siden, man har diskuteret, om der kunne blive 50.000 kr. til et kvindehus i Gøthersgade. Det er ikke særlig lang tiden siden, 1½ år eller 2 år eller sådan noget, vi havde nogle lange diskussioner om børneteatrene, og man gennemførte dengang en omlægning, som vi var med til at advare imod, hvor børneteatrene blev gjort afhængige af kommunernes og amtskommunernes velvilje til at støtte børneteater og opsøgende teater. I dag kan man begynde at se nogle af konsekvenserne. Det har selvfølgelig noget at gøre med, at man samtidig lægger nogle spare-rammer ned over kommunerne, som inspirerer til at skære ned på disse aktiviteter, og jo mere folkelige de er, jo mere livskraft der er i dem, jo mere kritik der er af de rammer, som det traditionelle teater så at sige fungerer i overensstemmelse med, jo mere fristen- de er det for kommunerne at skære ned på disse ting.

Vi vil undlade at stemme om lovforslaget, ifald man vedtager ændringsforslaget om at udskyde et nyt skuespilhus.

(Kort bemærkning).

Ingerlise Koefoed (SF):

Jeg vil godt sige, at jeg synes, det er lige billigt nok, når hr. Waldorff stiger ned fra højderne oppe på 3. sal og udtaler sig om, hvad han mener ordførernes synspunkter er. Hvis hr. Waldorff havde været til stede og hørt vores argumentation både ved førstebehandling og her ved andenbehandlingen for ikke at ønske § 2 opretholdt, så ville han nok have sagt noget andet end »ormstukne«. Jeg synes simpelt hen, at det er for billigt, og

jeg vil opfordre til, at man en anden gang går ned i salen og hører, hvad der egentlig sker, før man tager en meget, meget traditionel stilling til, hvad man tror at andre mennesker nok siger.

Så vil jeg godt sige, at når bl.a. jeg går ind for, at vi skal ombygge og nybygge Det kgl. Teater, sådan som det er, så er det, fordi jeg mener, at vi dermed får mulighed for dels at give teaterarbejderne – og det er alle teaterarbejderne – meget bedre arbejdsforhold, dels at spille noget mere eksperimenterende og noget mindre borgerligt teater på nationalscenen, idet jeg tilføjer, at hvis man en gang imellem ulejliger sig hen i Det kgl. Teater, så kan man også dér opleve teater, der ikke bare er borgerligt.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Det glæder mig dog, at VS gennem hr. Waldorff, som SFs ordfører så betegnende sagde det, stiger ned fra 3. sal til os andre for at drøfte Det kgl. Teater.

Hr. Waldorff brugte udtrykket, at Det kgl. Teater meget nemt, især hvis vi bevilger en ny bygning til det, vil dække det bedrestillede borgerskabs kulturbehov. Sådan har Det kgl. Teater aldrig virket i dansk kultur. Det kgl. Teater har ved siden af det bedrestillede borgerskab også altid været et folkeligt teater, der har gjort overordentlig meget for at fremme og udvikle dansk kultur. Det tror jeg Det kgl. Teater fortsat er. Det er et væsentligt led i bestræbelserne for dansk kulturs fortsatte udvikling. Men det kan kun være det, såfremt vi giver det rimelige vilkår. Derfor er det nødvendigt, at vi får det nu. Jeg synes, man skulle holde op med den forvriddning, der ligger i en sådan påstand om Det kgl. Teater, for at det kan passe med ens marxistiske og anarkistiske idealer.

(Kort bemærkning).

Waldorff (VS):

Nu er det ganske vist rigtigt, at jeg er kulturpolitisk ordfører på afbud i anledning af, at hr. Wilhjelms er væk, men jeg har faktisk været med til disse diskussioner adskillige gange før. Vi diskuterede netop relationerne mellem Det kgl. Teater og børneteatrene, som er noget af det, der klarest udtrykker,

[Waldorff]

hvad det er for prioriteringer. Dem har vi diskuteret masser af gange.

Jeg har også hørt noget af debatten, oven i købet det meste. Jeg vil godt bede fru Ingerlise Koefoed forklare, hvad SF mener, når man skriver direkte i bemærkningerne til ændringsforslag nr. 3 – det er det, jeg har tilladt mig at gå ud fra, det er forholdsvis normal praksis:

»... samt at give tid til at vurdere det ombyggede teaters muligheder for at rumme alle tre kunstarter, før andre beslutninger træffes«.

Jeg mener, at det er en af de forestillinger, man skal opgive. Jeg mener ikke, at der er nogen aktiviteter, som er specielt vigtige, sådan at man ofrer masser af millioner kroner på at ligge under for specielt den idé, som Henrik Bering Liisberg og andre prominente personer i den københavnske teaterverden sætter så stor pris på.

Med hensyn til, at det er for firkantet, at det er for groft at stille det op på denne måde, og at man mener, jeg kommer meget let til de her argumenter, vil jeg sige, at jeg har været med til så mange gange at tage slagsmålet, om vi kunne tillade os at give børneteatrene bare 500.000 kr. Jeg har stillet ændringsforslag til finanslovsforslaget om at give bare 500.000 kr. ved en ekstra bevilling til de her børneteatre, som nu bliver kvast ude i kommunerne, som ikke har nogen midler til det. Hver eneste gang bliver det stemt ned – ikke af SF, jeg har aldrig antydnet sådan nogle holdninger hos SF, og jeg mener ikke generelt, at SF har nogen ormstikken holdning til disse spørgsmål.

Sådan har jeg forstået dette spørgsmål. Jeg mener ikke, at vi kan ligge under for, at Det kgl. Teater er ude i nogle vanskeligheder, når det er nødvendigt at tage en samlet diskussion om, hvordan man faktisk prioriterer teateraktiviteter.

(Kort bemærkning).

Ingerlise Koefoed (SF):

Det glæder mig, at vi altid stiller de samme ændringsforslag til finanslovsforslaget og altid stemmer for dem, og at vi i øvrigt har præcis den samme indstilling både til børneteater og til eksperimenterende teater.

Jeg vil godt sige, at når vi skriver »rumme alle tre kunstarter«, så betyder det simpelt

hen: der kan naturligvis godt blive plads til det hele. Der ligger ikke nogen ideologisk eller nogen anden betragtning om, at det er så yndigt, at de tre kunstarter er sammen, for det tror jeg slet ikke. Når vi nu har både skuespillere og operasangere og balletdansere, og hvad de nu alle sammen hedder, hende på teatret og de alle sammen gerne vil optræde, så mener jeg, at når vi har ombygget det teater og fået det til at fungere, så kan det alt sammen godt være der, så er det aldeles unødvendigt at bruge penge på at bygge et skuespilhus et andet sted i byen.

Det er sådan ment. Det kan være, at det, fordi man har diskuteret alle de ting på en helt anden led, kan misforstås, men det er ment sådan, som jeg siger her.

(Kort bemærkning).

Mette Madsen (V):

Jeg vil gerne spørge VS' kulturpolitiske ordfører, om han har overset, hvad der står i teatrets formålsparagraf om, at man er forpligtet til at opføre værker af yngre, nyere forfattere, koreografer og komponister. Jeg vil gerne spørge, om han har overset, at man har en eksperimentalscene og nu får én til. Jeg vil gerne høre, om han har overset alle de ting, der står i målsætningsudvalgets betænkning om de tanker, man dér har gjort sig om eksperimenterende teater, børnevenlige forestillinger osv. Jeg spørger bare lige for at høre, hvilket grundlag denne ordfører fra VS i dag har for det, han står og siger om Det kgl. Teaters mangel på alle disse ting.

(Kort bemærkning).

Waldorff (VS):

Jeg vil godt sige, at der foregår vældig mange fornuftige ting på Det kgl. Teater.

Jeg kan starte med at citere den kommunistiske ordfører for nogle år tilbage. Jeg har ikke selv overværet det, men jeg har læst det. Jeg kan ikke engang huske, hvad hun hedder. Hun var her på afbud.

Hun sagde, at Det kgl. Teater var et sted med et meget alsidigt repertoire, der var Brecht f. eks., og der var også andre ting. Det var selvfølgelig den legitimering, som kommunisterne havde brug for for at støtte, da alle og enhver kunne se, at det simpelt hen var den mest højborgerlige kultur, som trivedes her.

[Waldorff]

Men der er andre ting, og selv om det kun var den højborgerlige kultur, så går vi faktisk ikke ind for at likvidere den. Vi mener, der skal være plads til den; den skal også have rimelige vilkår. Vi mener også, den har en funktion kulturpolitisk og med hensyn til at give folk en vis historisk bevidsthed og sådan nogle ting. Alt sammen meget vigtigt.

Man kommer imidlertid ikke uden om at lave nogle prioriteringer, når man i øvrigt skærer ned på kulturbevillingerne. Derfor må vi tage disse diskussioner. Man kan ikke på grund af, at man kan påberåbe sig nogle små frynser i et i øvrigt stort teater, som altså koster mange hundrede millioner kroner, finde legitimering for at gennemføre de meget politisk bestemte nedskæringer, som man foretager andre steder i kulturlivet. Vi accepterer ikke den argumentation, og vi mener, at den dækker over, at den kulturpolitik, man ønsker at føre, er ren klassepolitik. Man er fløjtende ligeglad med de mere brede, folkelige aktiviteter, som bl. a. ligger i børneteatrene, og som ligger i beboerbevægelsen.

Kan vi få et argument for, hvorfor man ikke kan bruge 50.000 kr. til et kvindehus i Gothersgade, at kulturministeren ikke kan få de penge, men godt kan få 175 mill. kr. til at bygge om på Det kgl. Teater? Det er simpelt hen en skandale.

(Kort bemærkning).

Mette Madsen (V):

Jeg vil gerne spørge hr. Waldorff, om han har overset, at støtten til børneteateret siden den nye lov, vi fik, er steget, så vidt jeg husker fra ca. 10 mill. kr. til ca. 32 mill. kr. om året.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Det er noget af det samme. Hvorfor skal vi have sådan en forvirret og uvederhæftig diskussion? Hvor kan hr. Waldorff stå heroppe og hævde, at vi er fløjtende ligeglade med børneteatrene, når forholdet er det, at et stort og bredt flertal i dette ting støtter bevillingerne til dem? At hr. Waldorff og jeg så kunne ønske, at der var endnu flere penge, er jo noget helt andet. Det er heller ikke en rigtig påstand, at vi har set stadige nedskæringer på kulturbevillingerne. De er små,

men der er ikke sket stadige nedskæringer. Det er jo ikke rigtigt.

Steffensen (KrF):

Jeg skal ikke forlænge diskussionen meget. Det synes jeg ikke der er grund til, for der er kommet mange argumenter og mange synspunkter frem, men da kristeligt folkeparti ikke er betænkningsberettiget i udvalget, skal jeg lige fremsætte et par betragtninger.

Vi er meget tilfredse med, at vi er nået frem til, at der nu er skabt en løsning, der har fået bred opbakning af folketingets partier, når det drejer sig om vor nationalscene. Jeg vil gerne kort betone, at vi også fra kristeligt folkeparti finder det meget væsentligt, at vi dér får gode eller i hvert fald rimelige vilkår. Man kan diskutere, hvor gode de bliver, men vi er enige med ministeren i, at det, man nu her når frem til, er det, vi kan sige er ansvarligt og rigtigt i den givne situation.

Med hensyn til ændringsforslagene skal jeg blot sige, at dem kan vi støtte alle 4. Jeg finder ikke, det er nødvendigt at gå ind i en væsentlig argumentation for disse ændringsforslag. De er jo ledsaget af meget fyldige bemærkninger. Derfor synes jeg kun, det kunne blive en gentagelse af mange af disse synspunkter.

Jeg skal kun sige, at vi, uanset hvordan det går med ændringsforslagene, til sin tid kan støtte lovforslaget, som det er kommet til at se ud, idet vi mener, at man dér er nået frem til det, som er bæredygtigt.

Mølgaard (DR):

Jeg skal først bemærke, at samtlige ændringsforslag forekommer retsforbundet at være forbedringsforslag. De skaber nogle mere håndfaste garantier på en række områder – garantier, som vi sætter pris på bliver så håndfaste som overhovedet muligt. Så dem støtter vi altså.

Men uanset disse ændringsforslag synes jeg nok, der er grund til at spørge sig selv, hvad ligheden er mellem teater og folketing. Det kunne der jo spindes mange ender over. Det er ikke noget med »Ej blot til lyst« begge steder. Det er heller ikke noget med skuespildrama og scener. I denne forbindelse er det, jeg tænker på, at det er meget, meget nødvendigt med et ordentligt belysningsanlæg nu om stunder. Begge steder. Jeg synes

[Mølgaard]

egentlig, det har knebet lidt med belysningen af problemkredsene i kulturudvalget som et led i lovforberedelsen.

Fru Mette Madsen citerede en dramatiker – med megen god grund. Hun nævnte titlen på hans erindringsbog. Den hele titel er jo: »Foråret så sagte kommer. Så sagte, ja, men kommer«. Her synes jeg, der er sat brændglas frem for at fremskynde forårets fremvækstproces. Jeg er bange for, at man må citere Kaj Munk igen, når han et andet sted siger: »Hurtigt svandt den lyse sommer« – når man jasker tingene igennem. Det sidste var ikke et Kaj Munk-citat.

Jeg skal i hvert fald ikke stille mig op her og udbryde, som Kaj Munk et tredje sted siger det – i skuespillet »Sejren«, 1936, om en regent –: minister var vedkommende ikke, men vedkommende blev hyldet som en af alle tiders største kulturspredere. »Alle tiders« vil jeg ærlig talt ikke sige om dette lovforslag. Jeg synes, det er for ringe forberedt.

Vi anerkender fra retsforbundets folketingsgruppes side bestemt nationalscenens kulturformidlende betydning, og behovet for at renovere de nuværende bygningsmæssige og øvrige tekniske faciliteter er jo indlysende, blot man har bevæget sig en ganske lille bitte smule ind bag kulissen. Tekniske faciliteter og vilkårene for dem, der skal optræde og indøve og uddanne sig, er indlysende af en sådan standard, at der må ske noget. Men det bør ske igennem et lovgivningsarbejde, der er ordentligt gennemarbejdet, hvor man virkelig har analyseret forholdene på alle områder. Det forekommer ikke os, at der er noget, der taler for at tilsidesætte ønsket om, at dette opklaringsarbejde foregår, inden en endelig politisk beslutning træffes.

I realiteten er dette analysearbejde påkrævet, og vi har også noteret os, at ministeren har lovet, at analyserne sandelig nok skal blive gennemført. Det er jo også en nødvendighed for, at administrationen af loven til sin tid overhovedet kan blive forsvarlig. Men vi føjer til, at vi også anser det for at være en forudsætning for, at lovgivningsarbejdet kunne blive forsvarligt nok.

Et enkelt eksempel har vi fremdraget i betækningsbidraget vedrørende lovforslaget, nemlig dette, at vi nok synes, det kunne have været rimeligt, om man havde givet sig tid til at indhente ingeniørfirmaet Niels Fennets modsvar til ministerens kommentar til dette

firmas analyse af projektet, hvorunder firmaet jo fastslog, at det mente, at projektet kunne gennemføres for langt mindre midler. Vi har noteret os ministerens modargumenter imod dette ingeniørfirma, som vel at mærke er et ingeniørfirma med en vis erfaring, om ikke direkte i ombygning af Det kgl. Teater så dog i ombygninger af andre scenehuse. Det har man ikke givet sig tid til.

Vi savner i grunden også en lokalplandiskussion på seriøst plan i København fremfor en anerkendelse fra denne institution, fra folketingets side, af, at realiteten såmænd i Københavns kommune er den, at nok siger loven noget om, at borgerne skal høres, men i realiteten er det nok at spørge nede på rådhuset, for de ved jo besked om, hvad der endeligt bliver besluttet i den sidste ende. Vi ville i grunden godt have haft en respekt for ånden i loven, der fastslår, at borgerne skal have lov til at øve medindflydelse.

Disse forudsætninger er ikke indfriet, og det indebærer beklageligvis, at vi må konkludere, at vi på det foreliggende grundlag må stemme imod dette lovforslag. Jeg skal tilføje, at det sker med bedrøveligt sind i retsforbundets folketingsgruppe.

Ministeren for kulturelle anliggender (Lise Østergaard):

Jeg vil gerne først sige kulturudvalget tak for et meget godt samarbejde og for en meget dybtgående behandling af dette væsentlige lovforslag, en behandling, som har ført til, at det væsentlige hovedindhold i forslaget om en om- og nybygning af Gamle Scene kan gennemføres – forhåbentlig og forventeligt også med et meget stort flertal, hvilket jeg lægger megen vægt på, idet jeg finder, at den danske nationalscene er en så væsentlig sag, at vores dispositioner i forbindelse med den må have en bred opbakning her i folketinget.

Jeg er også glad for de forskellige tilkendegivelser af, at det nu er på tide, at det sker. Mit motiv for at ønske om- og nybygningen af Gamle Scene påbegyndt så hurtigt, det teknisk er muligt, er simpelt hen den, at vi kan ikke være bekendt at vente længere. Det er planer, som har været nødvendige i årtier, som er blevet udskudt gang på gang, og som ikke tåler en yderligere udskydelse.

[Ministeren for kulturelle anliggender]

Jeg må med beklagelse konstatere, at en række partier ikke har ønsket nu på dette tidspunkt at tage del i planlægningen af et nyt skuespilhus. Jeg beklager det, fordi forslaget om det har været tænkt som et oplæg til den helhedsløsning, der jo har været formålet med hele den forudgående planlægning. Vi må se i øjnene, at helt umiddelbart forsvarer helhedsaspektet, hvis man ønsker at tage § 2 ud af lovforslaget. Dog har jeg noteret mig, at det fremgår af bemærkningerne til dette ændringsforslag, altså ændringsforslag nr. 3, at man ikke nødvendigvis stiller sig afvisende over for tanken om et nyt skuespilhus i alle de partier, der går ind for ændringsforslaget, og at der altså er muligheder for at vende tilbage til den gamle plan.

Jeg kan svare fru Birte Weiss på hendes spørgsmål til mig om mine videre overvejelser i denne sammenhæng og sige, at de ikke alene vil finde sted i mit lønkammer. Jeg vil gøre, hvad jeg kan for at holde en fri og åben debat om dette emne levende.

Jeg vil sige til fru Mette Madsen og også til flere andre af ordførerne inklusive hr. Arne Melchior og hr. Mølgaard, at den positive holdning, der samtidig følges af vemod over ikke helhjertet at kunne gå ind for det lovforslag, der her er fremsat, virkelig må føles vanskelig.

Venstre er positive, ja. Venstre har hele tiden gjort opmærksom på, at der er to sider af dette spørgsmål; der er dels en forbedring af de fysiske rammer, dels en genforhandling og en forbedring af mulighederne for at arbejde rationelt og konstruktivt. Fru Mette Madsen vil vide, at i dette synspunkt er vi enige. Det fremgår af målsætningsudvalgets betænkning, og det har hele tiden været fremført både af regeringen og af socialdemokratiet.

Hvad jeg blot ikke forstår, er den efter min opfattelse noget mærkværdige konstruktion at ville have indføjet i lovteksten en tidsfrist for afslutning af forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter og en tilknytning af denne tidsfrist til handlingsforløbet i forbindelse med om- og nybygningen af Gamle Scene. Jeg forstår sådan set godt baggrunden, selv om jeg ikke er enig i den, for der ligger jo klart det i fru Mette Madsens holdning, at hun ikke stoler på, at personalet ved Det kgl. Teater vil vise samarbejdsvilje i forhandlingerne, hvis de er helt sikre

på, at de får det nye skuespilhus. Det er en tankegang, jeg ikke deler.

Det middel, venstre ønsker at tage i anvendelse ud fra den beskrevne tankegang, forekommer mig sælsomt, for man kan dog lige så vel, hvis man vil være mistænksom, forestille sig den stik modsatte virkning af dette forslag. Man kan meget vel forestille sig, hvis man vil være mistænksom, at der kunne være kontrære kræfter i forhandlingerne, som ønskede at forhale dem, idet man da ville komme i en situation, hvor en forhandling af gennemførelsen af om- og nybygningen ville blive så kostbar, at man derved ville kunne presse særinteresser igennem. Hvis man vil være mistænksom, ser jeg ikke, at dette forslag bringer os nogen vegne.

Det er min opfattelse, at de to sider af Det kgl. Teaters problemer må løses parallelt, og der vil foregå genforhandlinger parallelt med projekteringen af ombygningen.

Jeg vil gerne over for hr. Flemming Jensen bekræfte, at genforhandlingerne vil komme til at følge målsætningsudvalgets betænkning. Jeg vil blot henvise til, at socialdemokratiets ordfører, fru Birte Weiss, jo ordret citerede den passus i betænkningen, som ganske klart tilkendegiver formålet med disse genforhandlinger.

Til hr. Glistrup kun få bemærkninger. Jeg må ganske klart afvise den snedige tankegang, som kan få hr. Glistrup til at påstå, at der ligger lusk i det, og at der er tale om et prokuratorfi i betænkningen. Jeg må gøre hr. Glistrup opmærksom på, at der i bilag I til lovforslaget ganske klart står følgende:

»Udgifterne ved projektering og gennemførelse af ny- og ombygningen af arealerne bag Det kgl. Teaters Gamle Scene inkl. erhvervelsen af ejendommene Tordenskjoldsgade 10 og Holmens Kanal 5« – og lad det være mit svar til hr. Arne Melchiors spørgsmål – »beløber sig til 175 mill. kr. (januar 1980).«

Det er altså ikke noget, der bagefter er smuglet ind i betænkningen.

I øvrigt må jeg med vemod gøre et par bemærkninger i anledning af hr. Glistrups fuldstændig demagogiske forsøg på at lægge Det kgl. Teater for had i visse kredse af befolkningen i stedet for at formidle de kulturgoder, som Det kgl. Teater med alle midler bestræber sig på at stille til rådighed for hele befolkningen.

[Ministeren for kulturelle anliggender]

Når hr. Glistrup for sit eget vedkommende tilstår, at han vil føle et stik i hjertet – i sit eget hjerte formoder jeg – hvis nationalscenen skulle forsvinde, og han samtidig prøver at fremstille Det kgl. Teater som en anakronisme, må jeg have mine tvivl om, hvor meget hr. Glistrup har sat sine ben i Det kgl. Teater. Hans kendskab til dets alsidige og også eksperimenterende repertoire er åbenbart så begrænset, at det er ikke-eksisterende.

Jeg var glad for hr. Bernhard Baunsgaards understregning af, at det ikke er udgifter til vores kulturliv, der tynger statsbudgettet, og også for understregningen af, at det ikke er på det område, hr. Waldorff trak frem i et forsøg på at starte en ideologidebat, der er foretaget besparelser.

Jeg kan ganske kontant sige til hr. Waldorff – jeg ønsker nemlig ikke at gå ind i denne ideologidebat her og nu – at vi har i dette land et bedre børneteater end i noget andet land i Europa, så påstanden om, at de er kvæstede og lider nød, er aldeles fejlagtig.

Jeg kan sige til hr. Waldorff, at jeg netop for nylig har kunnet bevilge Kvindehuset i Gothersgade 50.000 kr. som støtte til deres husleje i indeværende år, og jeg har kunnet gøre det, fordi jeg har indledt forhandlinger med Københavns kommune. Det er forhandlinger, som i løbet af dette år vil føre til en mere varig løsning på dette hus' økonomiske situation.

Til slut et par ord til hr. Arne Melchior, som tydeligvis har haft en gråsort dag. Hr. Arne Melchior er ikke vel tilpas i dag, og det forstår jeg meget vel. Til gengæld forstår jeg ikke, at hr. Arne Melchiors betæneligheder ikke har ladet sig overvinde af den grundige og objektive dokumentation, som er blevet forelagt for udvalget om det rigtige og det ansvarlige i den økonomiske ramme, som er fremlagt. Hr. Arne Melchior er ganske tydeligt i splid med sig selv i dag, og jeg synes, det tjener ham til ære, at det smerter ham at måtte slukke gejsten i sig selv. Jeg håber, at den ikke slukkes i os andre.

Mette Madsen (V):

Jeg vil gerne sige til ministeren, at når vi ønsker en tidsfrist ind i lovforslagets tekst, skyldes det ikke mistænksomhed over for personalerne. Det er en tilkendegivelse til parterne på begge sider af bordet om, at man

ikke skal trække forhandlingerne ud i årevis, hvis man ønsker et nyt hus.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2
forkastedes, idet 43 stemte for, 95 imod.

§ 1 med den foretagne ændring
vedtoges uden afstemning.

§ 2
forkastedes, idet 52 stemte for, 86 imod.

Ændringsforslag nr. 3 om, at § 2 udgår,
var dermed vedtaget.

Ændringsforslag nr. 4 angående titlen
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Enggaard):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning i henhold til grundlovens § 47 med hensyn til statsregnskab for finansåret 1978.

(Beslutningsforslag nr. B 112. Fremsat 20/5 81 i betænkning fra finansudvalget).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Forslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til anden (sidste) behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.